

ILYENEKET JÁTSZOTTAM A FEJEMBEN...

Máté Angi: *Mamó*

■ A *Mamó* első regény, és sajátos frissességgel rendelkezik. E frissesség a gyermeki perspektíva érvényesítésével függ össze – a főhős gondolatvilága és a regény nyelvezete összecsengenek. Tulajdonképpen két elbeszélője van a regénynek, a felnőtt, aki visszatekint a gyerekkorára, és a kislány, aki megélte azt, ami a felnőttnek már csak az emlékeiben él. A felnőtt elbeszélő viszont ritkán szólal meg, legtöbbször gyerekkori önmaga „veszi át a szót”, és ez kis túlzással a gondolatfolyam posztmodern változataként hat az olvasóra.

A regénynek talán egyetlen negatívuma, hogy nagyon szaggatott és homályos képet nyújt arról a világról, amelyben „cselekménye” játszódik. Betekintést nyerünk a falusi közösség életébe, és egy-egy szósszenet erejéig utal a gyerekkorára reflektáló felnőtt elbeszélő a politikai helyzetre is: „Ilyen nyár volt egy fontos napon”, „fogadni a vezetőnk”, „Az óvónéni többször is megmutatta, hogy majd miként integessünk, ne is nagyon, ne is kicsit.”

Ez a világkép azonban nem lehet teljes, az óvodás, később a kisiskolás gyerek nézőpontjából figyeljük az eseményeket, aki maga is csak egy szeletet lát ebből a világból, és annak a szeletnek is csak parányi részét érti meg. Ebben a megértésben az őt nevelő „mamó”, illetve a többi felnőtt aligha segítik, inkább képzelőerejére támaszkodhat: „Mert egyedül voltam, mindent magamnak kellett megértenem, s valahogy ezek a megértések vagy túl nagyok, vagy túl kicsik lettek.” A kislány gondolatainak keresztül a regény nagyszerűen tematizálja azt, hogy miként lehet megérteni gyerekszemmel azt a világot, amelyben az elbeszélő nevelkedett, azt a világot, amelytől a „kék ház” falai és kilincsei gyakran elzárták: „Kicsi volt a kék

ház, az udvar, kicsi volt körülöttem a megfogható, kevés volt a világ, amiben kicsi testem mozoghatott. Ezért kerestem mindig s leginkább magamban vagy a fejemben a dolgokat.”

Ez a mindenre választ kereső attitűd a főhős gyermeki hangján szólal meg, és ez a könyv nagy erőssége.

A kislány beszédmódja egy meseszerű világot rajzol meg az olvasó számára, ahol a „büntetés”, a „ránciga” és a „ránccok mérge” a szobasarkokban laknak, a „kócok” a hajra „élik magukat”, s ahol vannak „az ösvény melletti, de még nem a fűben helyek”. A fantázia nem ismer korlátokat, és ez a nyelvezetben is egyedien tükröződik: „A másik gondolatom az volt, hogy igen, lobogtatós haja van, s míg alszik, fejéhez gyűlnek valami hajhuzigabogarak, akiknek az a dolguk, hogy a mamó haját szétszórják, csicsonkázzanak rajta, míg sima lesz, fényezzék a körmeikkel, tekerjék derekukra, míg táncolnak. A tánc végére föltekerik-kanyarítják az egész hajasságot a fejére, megfont csíkokban. Ilyeneket játszottam a fejemben.”

A gyermeki megértés számára érthetetlen jelenségek, mint a vallásosság, a halál vagy éppen az idegennyelvűség a főhős képzeletében „kacagós” magyarázatokat kapnak: „az ők szájuk másokat mondott... betesznek nekik egy más nyelvet, s az úgy mozog, hogy csak az érti, akinek ugyanolyan más nyelve van.”

Ez a korlátlan fantázia és páratlan látásmód az, ami „megmenti” a kis árvát az olvasó sajnálatától. Egy olyan kislány alakja rajzolódik ki előttünk, aki a helyzetéből adódó hiányosságokat képzelőerejével pótolja, életének üres pontjait „megcsinált” dolgokkal tölti ki, „hogyan legyek”. Szeretet hiányában megnyilvánulási már-már önnön természetének dacos

vállalásába és megmutatásába torkollnak: „Míndezeket attól az öregasszonytól óhajtottam, aki valami miatt nem akart engem. Sem ő, sem a szeretet, sem a tudás, sem az élet. Akkor figyelni kezdtem ezeket, és mutattam magam nekik, mérgeesen, hadd lássanak.”

Végül pedig ejtsünk pár szót a címszereplőről. „Mamó” alakját, akárcsak a regény teljes világát, a kislány képzeletének hálóján keresztül látjuk, ezáltal a nagyanya figurája is szinte mesebeli lesz: „Mamóban volt a gyors. Ott volt a gyors a kezében, a lábában, a szájában, a ruhájában”, „Mamó ült, de ha ült is, mintha állt volna, ha nem is ő, de benne a dolgozás”. Legfontosabb tulajdonsága mamónak viszont kétségkívül az, amit az óvodás elbeszélő így érzel: „nem szeretett a sze-

me”. A mamó-figura értelmezése szempontjából meghatározó, hogy az elbeszélő elsősorban unokaként tudja definiálni magát, vagyis a nagyanya függvényében tudja csak meghatározni identitását. Ezzel magyarázható a regény utolsó mondatából kicsengő elhagyatottság, megtorpanás: „Egy kicsit az is eszembe jutott, vajon én én leszek-e ezentúl, vagy már más is valaki, így, mamó nélkül.” A szerzőnek ezzel a mondattal sikerült mintegy keretbe zárnia az első gyermekévek csapongó gondolatait által uralt világot, és egyben egy új fejezetet indítani az elbeszélő élettörténetében; az identitását kereső, immár nem kifele, hanem befele, önmagába tekintő gyermek regényének lehetne ez az első mondata.

Imre Erika

